

УДК 336.2:681.51:334.722] (477) DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2020.44.0.3446>
JEL E62

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Ольга Грін, Оксана Галай

¹Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: olha.hrin@lnu.edu.ua, halai.oksana.v@gmail.com

Анотація. Розглянуто основи і сутність цифровізації економіки, ключові аспекти схвалені в Україні Концепції розвитку цифрової економіки, в тому числі податкової системи, набуття суб'єктами господарювання цифрових компетентностей. Розкрито значення податкової цифровізації для економіки та суб'єктів підприємництва. Проведено оцінку реформи цифровізації податкових відносин в Україні, доступності і затребуваності електронних податкових сервісів і послуг, їхніх можливостей. Розглянуто залежність продуктивності діяльності малого бізнесу від якості податкового адміністрування в порівнянні з великими підприємствами. З'ясовано роль податкової цифровізації у сприянні розвитку малого підприємництва та спрощенню комунікації між платниками податків і органами контролю. Окреслено переваги та недоліки цифровізації податкових відносин в умовах вітчизняної економіки. Визначено напрями підвищення якості податкового адміністрування в Україні.

Ключові слова: цифровізація, податкові відносини, податкова система, електронний сервіс, електронний кабінет платника податків, податкове адміністрування, мале підприємництво.

Постановка проблеми. Останніми десятиліттями однією з головних тенденцій розвитку економіки і суспільства загалом є проникнення інформаційних технологій у різні сфери діяльності людини, автоматизація економічних процесів, відносин між контрагентами, платниками податків і контролюючими органами. Розвиток інформатизації насамперед пов'язаний із впровадженням цифрових комунікаційних технологій і платформ, для яких основою є Інтернет і мобільні пристрої. Сектори економіки, засновані на інформаційних і комунікативних технологіях, отримали назву "цифрова економіка" [1, с. 9].

Стрімкий розвиток цифрової економіки призвів до того, що сьогодні лідерів ринку визначає не багаторічна історія успіху чи вартість активів і кількість патентів, а здатність перелаштовувати свої бізнес-орієнтири на хвилі технологічної революції, яка докорінно змінює суть бізнесу, кожен галузь, а також концепцію спілкування з дозвоільними та контролюючими органами [2, с. 328-329].

Урядові інституції та податкові органи, в свою чергу, одержують доступ до щораз більшого масиву інформації, не вимагаючи від громадян і суб'єктів господарювання

повторного особистого її подання, як це було протягом багатьох років. Втім, в умовах глобалізації цифровізація продукує не лише нові виклики й можливості, а й активно генерує ризики та потенційні загрози [3, с. 88].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування і реалізації державної політики цифровізації економіки значну увагу приділяли вчені-економісти: В. Апалькова, С. Веретюк, П. Друкер, Г. Коломієць, С. Коляденко, К. Карелова, І. Карчева, С. Криниця, О. Пищуліна, О. Сенкевич, А. Церковна та інші. Окремі аспекти ефективності податкового регулювання в умовах становлення в Україні реформи цифровізації фінансового простору розглядали В. Бодров, З. Варналій, А. Луцик, Н. Синютка, В. Чекіна, О. Шаповалова. Натомість недостатньо дослідженим у вітчизняній науковій літературі залишається широке коло питань щодо впливу податкової цифровізації на продуктивність діяльності та розвиток малого підприємництва, враховуючи темпи поширення нових електронних сервісів і програмних продуктів, та наслідків її запровадження для вітчизняної економіки.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття сучасних тенденцій формування і реалізації політики цифровізації податкових відносин, аналіз її результативності та впливу на розвиток малого підприємництва в Україні.

Вклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення фіскальна система України виступає важливим об'єктом цифрових змін. Цифровізація (діджиталізація) підсилює інформаційні можливості в оподаткуванні через оновлені процедури і технології податкових перевірок для виявлення справжніх економічних результатів діяльності платників податків. Зокрема, цифровізація дає змогу фіскальній службі обробляти більше інформації про трудові і капітальні доходи індивідуумів, їхні споживчі витрати, подарунки та спадщину, полегшує роботу щодо систематизації наявної інформації в різних підрозділах податкової системи, а отже, кращому виявленні уникнень та ухилень від оподаткування.

Діджиталізація фіскальної системи створює технологічне підґрунтя, можливість для законодавчого запровадження складних систем оподаткування. Наприклад, сучасні податкові зобов'язання індивідів виникають не лише в результаті одержання щорічних трудових доходів від одного податкового агента, але також доходів, отриманих в інших періодах, доходів подружжя, доходів від використання активів та спадщини, від підприємництва тощо [3, с. 88]. У той час, коли класичні податкові системи вимагають зростання вартості їхнього адміністрування і бюрократичних зусиль для забезпечення добровільності сплати податків, цифровізація податкових процесів і відносин підвищує фіскальну ефективність оподаткування і забезпечує належний рівень контролю зі сторони податкових органів, а також зменшує витрати платників на податкове адміністрування.

Так, МВФ у 2018 році провело дослідження, в якому оцінювали як якість адміністрування податків впливає на результати діяльності суб'єктів господарювання в економіках, що розвиваються.

За низької якості податкового адміністрування малий та середній бізнес несе непропорційно великі витрати на дотримання податкового законодавства порівняно з великим бізнесом. Ці витрати стають однією з серйозних перепон не лише для ведення, а й започаткування нового бізнесу. Покращення податкового адміністрування та зниження витрат малого підприємництва на дотримання податкового законодавства може стимулювати економічне зростання і підвищення продуктивності компаній [4].

Особливо відчутний вплив якості податкового адміністрування на продуктивність діяльності новостворених, малих і середніх підприємств, а також стартапів, оскільки

такі витрати додаються до прямих податкових зобов'язань, істотно збільшуючи податковий тягар малого бізнесу, відволікають ресурси від інвестицій у фізичний капітал чи нові технології. У результаті, податкові витрати малих підприємств стають непідйомними, у той час, як великі підприємства мають можливість економити на масштабі своєї діяльності.

У вказаному дослідженні МВФ використано багатовимірний Індекс якості податкового адміністрування (TAQI), який складається з 33 окремих показників, поділених на 4 категорії:

1. Інформаційна підтримка. Інформування бізнесу щодо дотримання податкового законодавства відіграє важливу роль у зниженні витрат підприємств на дотримання вимог.

2. Звітність та сплата. Індекс оцінює легкість подання податкової звітності та проведення платежів, враховуючи наявність електронних послуг.

3. Процеси поза сплатою. Індекс вимірює ефективність системи відшкодування ПДВ, інструментів управління податковим боргом і механізмів вирішення податкових спорів.

4. Підзвітність та прозорість є центральними елементами якісного податкового адміністрування, оскільки для багатьох країн, у тому числі України, корупція і неналежна робота податкових органів залишається серйозною проблемою. Індекс вимірює ступінь підзвітності та прозорості податкових інституцій.

В Україні співвідношення витрат на дотримання податкового законодавства до виручки малих і середніх підприємств на 117% вище, ніж для великих. При цьому, в країнах ЄС – це 13%, в Новій Зеландії – 3%, а в Канаді – 1,7% [4]. Вважаємо, значною мірою такі витрати пов'язані з витратами часу на адміністрування податкових платежів їхніми платниками, економія яких є важливим чинником стимулювання розвитку малого підприємництва.

Згідно даних міжнародного рейтингового оцінювання «Сплата податків 2020» («Paying taxes 2020») [5], який щорічно розробляє аудиторська компанія PricewaterhouseCoopers разом з групою Світового банку, в Україні платники податків витрачають 328 годин на адміністрування податкових платежів, що на 40 % більше порівняно зі середньосвітовим показником (рис. 1).



Рис. 1. Час на адміністрування податкових платежів в Україні та світі у 2020 р. (год.)

Джерело: [5]

Варто зазначити, що максимальне спрощення податкових процедур стають світовими трендами, завдяки чому певні країни зуміли помітно покращити свої позиції у рейтингу «Paying taxes 2020».

Таким чином, в країнах з низькою якістю адміністрування податків і високими витратами на дотримання податкового законодавства бути малим суб'єктом господарювання дорого і складно. А поширення цифровізації податкових відносин сприяє покращенню адміністрування податків і зменшенню розриву продуктивності діяльності між малими (новоствореними) та великими підприємствами.

З рис. 2 бачимо, що в країнах з якісним податковим адмініструванням (тобто з відносно високим показником індексу) різниця між продуктивністю малих і великих підприємств набагато менша, ніж в країнах з низькою якістю податкового адміністрування, де вона становить лише 50% від продуктивності великих.

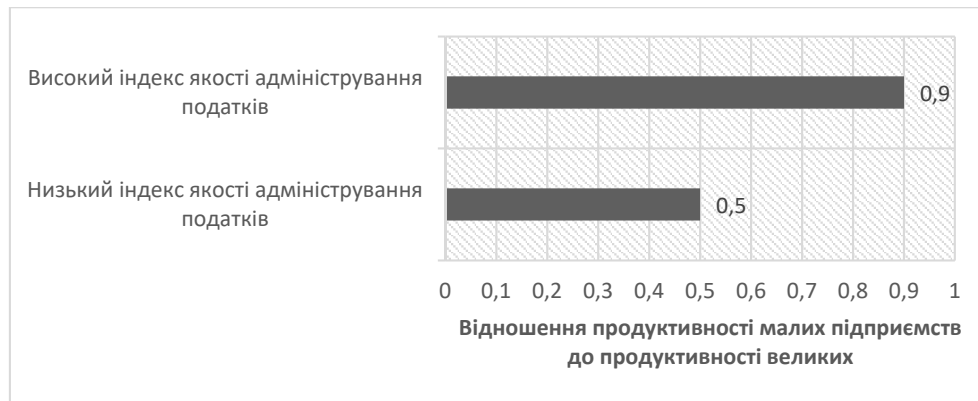


Рис 2. Вплив якості адміністрування податків на продуктивність діяльності малих і великих підприємств у країнах світу

Джерело: [4]

За високої якості податкового адміністрування залежність продуктивності від розміру підприємства є слабо вираженою, і для малого бізнесу становить 90% порівняно з великим.

Уряди та науковці часто визнають, що малий бізнес несе завеликий тягар витрат, пов'язаних з дотриманням податкового законодавства. Проте ефективність стандартних інструментів вирішення цієї проблеми, а саме запровадження спеціальних режимів оподаткування малого бізнесу, залишається неоднозначним. Це підтверджує і український досвід існування понад 20 років спрощеної системи оподаткування малого підприємництва, яка, будучи тимчасовим рішенням стимулювання розвитку малого бізнесу, стала невід'ємною частиною вітчизняної податкової системи.

Альтернативним способом підтримки малих і новостворених суб'єктів підприємництва, зокрема в умовах розвитку цифрової економіки, є вдосконалення тих аспектів податкового адміністрування, які зменшують витрати платників, пов'язаних з дотриманням податкового законодавства:

- предметне і персоналізоване інформування платників про особливості справляння та обліку їхніх податкових платежів, а також прийняті зміни до податкового законодавства тощо;
- спрощення документації, процесу звітування та сплати податків;

- вдосконалення та спрощення процесів, пов'язаних з післясплатою і позасплатою податків (системи відшкодування ПДВ, перевірок та вирішення податкових спорів);
- забезпечення прозорості та підзвітності діяльності податкових органів, покращення чинних і впровадження нових електронних сервісів, спрямованих на цифровізацію податкових послуг.

Такі заходи будуть сприятливими не лише для малого підприємництва, а й бізнесу із відносно низьким оборотом та прибутками, оскільки значна частка витрат платників на дотримання податкового законодавства має фіксований компонент [4].

У 2018 році Кабінетом Міністрів України була схвалена «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки», повнота реалізації якої залишається актуальною і на сьогодні. Концепція передбачає впровадження відповідних стимулів та інструментів цифровізації економіки, соціальної, суспільної та податкової сфер, набуття громадянами цифрових компетенцій, визначає першочергові проекти цифрової трансформації, напрями їхньої гармонізації з європейськими та світовими науковими ініціативами тощо [6].

Впровадження е-урядування в Україні відкриває нові можливості щодо забезпечення якісних публічних послуг для бізнес-спільноти і населення в цілому. Зокрема, йдеться про реалізацію комплексного та індивідуалізованого підходу до надання адміністративних послуг платникам податків з одночасним усуненням їх від безпосереднього контакту з державними службовцями, що надзвичайно важливо для запобігання корупції у податкових органах.

Головним органом виконавчої влади в Україні з регулювання електронного урядування, кібербезпеки, ІТ-індустрії стало Міністерство цифрової трансформації України, яке разом з профільним парламентським Комітетом з питань цифрової трансформації створені для якісної зміни державної політики в галузі діджиталізації та привнесення нової філософії в цю сферу за підтримки громадськості, бізнесу та міжнародних партнерів.

Одним з перших проектів «Цифрової держави», який покликаний об'єднати всі відомства в єдину зручну й дієву онлайн-систему, став онлайн-сервіс державних послуг «Дія», а також однойменний мобільний застосунок «Дія», що дозволяє отримати потрібну послугу зі смартфона.

В рамках цього проекту запроваджено сервіс «Дія.Бізнес» з метою підтримки розвитку малого та середнього підприємництва, користувачі якого мають доступ до: каталогу бізнес-ідей; переліку усіх необхідних юридичних документів для відкриття бізнесу; онлайн-сервісів та програм підтримки для підприємців; довідника підприємця (матеріалів профільних державних органів і провідних компаній України); зміни виду економічної діяльності; кейсів конкретних проблем, питань і запитів тощо. Вагомим досягненням цього порталу стала послуга формування і подання заяви щодо реєстрації суб'єкта господарювання – фізичної особи (ФОП) в межах 10 хвилин, яка супроводжується взяттям її на облік в органах ДПС України, можливістю обрання системи оподаткування (загальної або спрощеної), а також реєстрації платником ПДВ. Таким чином, не відвідуючи податкову інспекцію, платник податків береться на облік в податковій інспекції протягом одного дня після отримання відомостей із Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Варто зазначити, що така послуга займає рекордно малий час порівняно з іншими країнами, а за перші півроку її доступності 150 тисяч осіб скористалися нею для відкриття або зміни даних про ФОПів.

У розвинених країнах світу діяльність податкових органів вже давно ґрунтується на нових методах управління з активним впровадженням електронних сервісів. Ефективно і зразково працюють за цифровими технологіями податкові органи скандинавських країн – Швеції, Фінляндії, Норвегії, Данії. На пострадянському просторі безперечним лідером є Естонія. У цих країнах у сфері оподаткування контролюючим органам відомо про всі доходи громадян, їхні щоденні витрати, вкладення, майновий стан, оскільки, левова частка того, що раніше виконували люди, виконується автоматично.

Аналізуючи стан податкової цифровізації в Україні, варто зазначити, що Державна податкова служба України однією з перших серед органів державної виконавчої влади оголосила про свою готовність до впровадження цієї реформи. Основним результатом першого етапу діджиталізації у фінансовій сфері стало створення баз даних про доходи і витрати платників податків, чимало електронних податкових сервісів. У нашій країні також активно зростає кількість громадян, які надають перевагу електронному спілкуванню та звітуванню до органів ДПС України. Так, шляхом приєднання до Договору про визнання електронних документів, платник подає звітність до податкової інспекції в електронному вигляді, реєструє податкові та акцизні накладні у Єдиному реєстрі податкових або акцизних накладних.

Важливу роль у забезпеченні практичної реалізації політики цифровізації економіки в цілому і податкових органів зокрема, стало створення при ДПС України Центру сертифікації ключів, що дало можливість платникам податків безкоштовно отримати сертифікати кваліфікованих електронних ключів і подавати податкову звітність в електронному вигляді, що суттєво спрощує їхню роботу, економить робочий час, фінансові витрати, забезпечує оперативність обробки та конфіденційність інформації, повідомлення про наявну бюджетну та податкову заборгованість.

Підтвердженням затребуваності податкової цифровізації в Україні є результати опитування платників податків, проведеного у 2020 році податковими органами. Так, його результати показали, що 62% опитаних платників надають перевагу спілкуванню з контролюючими органами саме в електронному вигляді, 20% респондентів обрали б особисте відвідування податкових органів, 17% – у телефонному режимі [7]. Таким результатам посприяли також запроваджені в країні карантинні обмеження через пандемію коронавірусу в світі та необхідність дистанційної комунікації на всіх рівнях економічного життя.

Незважаючи на велику кількість електронних сервісів для платників податків, доступних на єдиному веб-порталі ДПС України, вони потребують постійного вдосконалення. Наразі до послуг платників – близько вісімдесяти електронних сервісів, які забезпечують віддалене спілкування громадян і представників бізнесу з фахівцями територіальних податкових органів.

З цією метою ДПС України тісно співпрацює з Міністерством цифрової трансформації України та іншими органами виконавчої влади і вже реалізувало такі сервіси як Е-малятко, ID-14, які дозволяють швидко зареєструвати дитину, отримати цифровий податковий номер, надати інформаційну підтримку щодо використання програмних РРО.

Для зручності платників також запущено сервіс «InfoTAX», за допомогою якого платники податків через Телеграм-канал або Viber можуть скористатись можливістю отримати всі свої дані, які є в органах ДПС [7], а саме про стан своїх розрахунків, результати обробки документів, нагадування про необхідність подання звітності чи сплату податків, облікові дані, податкові накладні, квитанції. Найбільш популярна ця

послуга серед користувачів м. Києва, Київської, Дніпропетровської, Харківської та Одеської областей.

З 2015 р. запроваджено електронне адміністрування податку на додану вартість, а згодом систему електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового. Крім цього, не витрачаючи часу на відвідування податкової інспекції, юридична або ФОП має можливість зареєструватися платником ПДВ, анулювати таку реєстрацію, отримати витяг з реєстру платників ПДВ, зареєструватись платником єдиного податку, отримати довідку про відсутність заборгованості, а також низку різноманітних витягів із систем електронного адміністрування ПДВ, реалізації пального та спирту етилового.

Електронні сервіси «Дані Реєстру платників ПДВ» та «Анулювання реєстрації платника ПДВ» дають можливість перевірити бізнес-партнерів щодо їх реєстрації платником ПДВ або анулювання реєстрації платника ПДВ. Сервіс «Дані про взяття на облік платників податків» дозволяє перевірити потенційних бізнес-партнерів щодо перебування їх на обліку в органах ДПС. Сервіс «Реєстр страхувальників» дає можливість отримати дані про взяття на облік платника єдиного внеску, сервіс «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера» – з'ясувати податкову репутацію своїх потенційних партнерів, а сервіс «Реєстр платників єдиного податку» – перевірити потенційних бізнес-партнерів щодо їх реєстрації платником єдиного податку.

Найпопулярнішим податковим сервісом є «Електронний кабінет платника», яким на сьогодні користуються понад 9 млн користувачів, з яких 1,2 млн – активний бізнес. Через нього платники мають змогу не тільки отримати інформацію із реєстрів, бланки звітності, контактні дані та адреси центрів обслуговування, а й листуватись із органом ДПС в електронному вигляді, подавати звітність, працювати у режимі реального часу за допомогою персональних комп'ютерів і смарт-пристроїв без встановлення спеціалізованого програмного забезпечення [8].

Користувачі нового електронного сервісу «Пошук фіскального чека» одержать інформацію про здійснені розрахункові операції у будь-якій торгівельній точці будь-якого населеного пункту країни.

За інформацією ДПС України, вона приймає та обробляє до 200 електронних документів в секунду, а за 10 місяців 2020 року кількість електронних документів, які надійшли до податкової служби, зросла на 87 млн порівняно з відповідним періодом 2019 року. У 2020 році зросла також і кількість користувачів електронних сервісів з 3,3 млн до 3,4 млн, 70,5 % яких припадає на суб'єктів малого підприємництва [7].

Популярність електронних сервісів податкових інспекцій по регіонах можемо проаналізувати на рис. 3. Через постійне збільшення кількості користувачів послуг ДПС України прийнято рішення змінити назву «платники податків» на «користувачі податкових сервісів».

Наступні проекти, які планує реалізувати ДПС, є Е-резидентство, Е-ліцензії, Е-акциз, Е-підприємець. З 01 січня 2021 року розпочинається впровадження сервісу Е-рахунок – сплата податків, зборів та єдиного соціального внеску, що передбачає відкриття Казначейством на ім'я ДПС єдиного рахунку за субрахунком «3855» і забезпечення територіальними органами ДПС направлення до Казначейства реєстру для перерахування платежів з єдиного рахунку до бюджетів та фондів.

Сучасні тенденції розвитку електронних податкових сервісів, вважаємо, позитивно впливають на діяльність малого бізнесу, економлять фінансові витрати і витрати часу на адміністрування, сплату податків, звітування та спілкування з податковими органами, дають можливість вести бізнес з дотриманням вимог податкового законодавства.



Рис. 3. Регіони України з найбільшою і найменшою часткою користувачів податкових е-сервісів протягом 2020 року, %

Джерело: [9]

До інших переваг цифровізації економіки, з точки зору окремих суб'єктів господарювання, відносять: усунення посередників, оскільки воно дозволяє виробникам самостійно організувати на своїх сайтах продаж вироблених товарів або послуг, виходити на потенційних клієнтів; оптимізацію витрат, яка передбачає їхнє зниження на пошук потрібної інформації, визначення транзакційних витрат, витрат на просування товарів і послуг, ведення переговорів тощо; прискорення всіх бізнес-процесів, у т.ч. за рахунок зменшення часу комунікацій; краще розуміння своїх споживачів, їхніх очікувань задля підвищення якості продукції та послуг чи створення нових [1, с. 82].

Незважаючи на численні переваги цифровізації економіки та державних адмін-послуг, чимало науковців говорять про ризики і загрози сучасних тенденцій діджиталізації у світі. Варто зазначити, що за оцінками McKinsey&Co, у світі до 2030 року через розвиток штучного інтелекту й автоматизації процесів без роботи опиняться від 400-800 млн працівників [10], оскільки багато операцій, які сьогодні вони виконують, мають потенціал для автоматизації. Серед інших загроз виділяють те, що нові технології можуть використовуватись для вчинення злочинів, у тому числі економічних, фальсифікації інформації, утисків і експлуатації людей, втручання у приватне життя. Такі ризики потребують посилення роботи державних органів контролю, пов'язаної з кібербезпекою.

Втім, в Україні ситуація на ринку праці протягом найближчих 10 років навряд чи буде такою песимістичною, порівняно з розвинутими країнами. Оскільки наступні 3-5 років цифровізація та автоматизація, навпаки, дадуть змогу розв'язати проблему дефіциту трудових ресурсів. Так, за оцінками Українського інституту майбутнього, за останні 3-4 роки з країни виїхали 5-6 млн українців. Як наслідок, в усіх галузях сьогодні спостерігається дефіцит кваліфікованих кадрів. Крім цього, цифровізація призведе як до появи нових робочих місць в Україні, так і до істотної трансформації наявних [10].

Більш вразливим у найближчій перспективі в Україні може стати державний сектор, послуги якого першочергово підпадають під цифровізацію, що неминуче призведе до скорочення працівників державного апарату, в тому числі органів податкової служби, або їхньої часткової перекваліфікації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати аналізу показують, що не варто недооцінювати вплив якості надання адміністративних послуг і адміністрування податків, яка залежить від багатьох показників, у тому числі від рівня розвитку податкової цифровізації, на продуктивність діяльності малого підприємництва. Підвищення якості податкового адміністрування, його діджиталізація позитивно впливатиме на зацікавленість громадян у створенні власної справи, на результати діяльності чинних малих і новостворених суб'єктів підприємництва, компенсуватиме розрив у продуктивності між малим і великим бізнесом, покращуватиме ефективність податкового контролю за рахунок автоматизованого аналізу звітних даних платника. Крім цього, інвестиції в подальше покращення якості адміністрування стимулюватиме збільшення податкових надходжень у бюджети різних рівнів, розвиток малого бізнесу та економічне зростання в країні в цілому.

Список використаних джерел

1. Пишуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти: дослідження Центру Разумкова. Київ: Заповіт, 2020. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf.
2. Церковна А. В., Карелова К. С. Вплив цифровізації на розвиток малого і середнього бізнесу в Україні. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2019. Том 19. С. 328–339.
3. Луцик А., Синютка Н. Податковий інструментарій фіскальної політики в умовах діджиталізації фіскального простору. *Світ фінансів*. 2019. №1. С. 87–97.
4. Не розмір, а якість: найкращий спосіб підтримати МСБ – низькі витрати на сплату податків. *Аналітична платформа VoxUkraine*. 2018. URL: <https://voxukraine.org/uk/ne-rozmir-a-yakist-najkrashhij-sposib-pidtrimati-msb-nizki-vitrati-na-splatu-podatktiv/>
5. Paying Taxes 2020: дослідження групи Світового банку і PWC. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2020/explorer-tool.html>
6. Шаповалова О. В. Цифрова платформа електронного адміністрування податку на додану вартість. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. № 2 (11). С. 23–30.
7. Каленіченко Н. Наше бачення – онлайн доступна податкова служба. *Державна податкова служба України*. 2020. 13 лист.: офіц. веб-сайт. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/441281.html>
8. Мазуренко О. Головне завдання у нас незмінне – це покращення якості обслуговування платників податків із застосуванням новітніх технологій. *Державна податкова служба України*. 2020: офіц. веб-сайт. URL: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-445519.html>
9. Цифровізація органів ДПС, розвиток електронних сервісів, надання електронних довірчих послуг: *Державна податкова служба України*. 2020. URL: http://oleshky-rda.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/prezentats-materiali_.pdf
10. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою: *Український інститут майбутнього*. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html#6-2-10>
11. Бодров В. Г. Податкове регулювання в умовах формування цифрової економіки в Україні. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2018. С. 30–37.

References

1. Pyshechulina O. (2020) Tsyfrova ekonomika trendy ryzyky ta sotsialni determinanty [Digital economy: trends, risks and social determinants]: research of the Razumkov Center. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf
2. Tserkovna A. V, Karellova K. S. (2019) Vplyv tsyfrovizatsii na rozvytok maloho i serednoho biznesu v Ukraini [The impact of digitalization on the development of small and medium business in Ukraine]. *Market economy: modern theory and practice of management*, 19, 328–339 [in Ukrainian].
3. Lutsyk A., Syniutka N. (2019) Podatkovi instrumentarii fiskalnoi polityky v umovakh didzhytalizatsii fiskalnogo prostoru [Tax tools of fiscal policy in the context of digitalization of fiscal space]. *The world of finance*, 1, 87–97 [in Ukrainian].
4. Ne rozmir a yakist naikrashchyi sposib pidtrymaty MSB – Nyzki Vytraty Na Splatu Podatkiv [Not size, but quality: the best way to support SMEs is low tax costs]. *VoxUkraine analytical platform*. Available at: <https://voxukraine.org/uk/ne-rozmir-a-yakist-najkrashhij-sposib-pidtrimati-msb-nizki-vitrati-na-splatu-podatki/>
5. Paying Taxes 2020. *the World Bank and PWC*. Available at: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2020/explorer-tool.html>
6. Shapovalova O.V. (2018) Tsyfrova platforma elektronnoho administruvannya podatku na dodanu vartist [Digital platform for electronic administration of value added tax]. *Law and innovation society*, 2 (11), 23–30 [in Ukrainian].
7. Kalienchenko N. (2020) Nashe bachennia – onlain dostupna podatkova sluzhba [Our vision is an online tax service.]. *State Tax Service of Ukraine*. Available at: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/441281.html>
8. Mazurenko O. (2020) Holovne zavdannia u nas nezminne – tse pokrashchennia yakosti obsluhovuvannya platnykiv podatki iz zastosuvanniam novitnikh tekhnolohii [Our main task is to improve the quality of service for taxpayers with the use of the latest technologies]. *State Tax Service of Ukraine*. Available at: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-445519.html>
9. Tsyfrovizatsiia orhaniv DPS rozvytok elektronnykh servisiv nadannia elektronnykh dovirchkykh posluh [Digitalization of State Tax Service Bodies, development of electronic services, provision of electronic trust services]: *State Tax Service of Ukraine*. Available at: <http://oleshky-rda.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/prezentats-materiali.pdf>
10. Ukraina 2030E – Kraina z rozvynenoiu tsyfrovoiu ekonomikoiu [Ukraine 2030E - a country with a developed digital economy]: *Ukrainian Institute of the Future*. Available at: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-10>
11. Bodrov V. H. (2018) Podatkove rehuliuвання v umovakh formuvannya tsyfrovoi ekonomiky v Ukraini [Tax regulation in the formation of the digital economy in Ukraine]. *Economic Bulletin. Series: finance, accounting, taxation*, 30–37 [in Ukrainian].

THE INFLUENCE OF TAX DIGITIZATION ON THE DEVELOPMENT OF SMALL ENTERPRISE IN UKRAINE

Olha Hrin, Oksana Halai

*Ivan Franko National University of Lviv,
79008 Lviv, Prospekt Svobody, 18
e-mail: olha.hrin@lnu.edu.ua, halai.oksana.v@gmail.com*

Annotation. The basics and essence of digitalization of the economy, key aspects of the Concept of digital economy development approved in Ukraine, as well as the tax system, acquisition of digital competencies by business entities are considered. The importance of tax digitalization for the economy as a whole and business entities in particular is revealed. An assessment of the reform of digitalization of tax relations in Ukraine, the availability and demand for electronic tax services and services, their capabilities. The dependence of small business productivity on the quality of tax administration in comparison with large enterprises is considered. The role of tax digitalization in promoting small business development and facilitating communication between taxpayers and control bodies has been clarified. The advantages and disadvantages of digitalization of tax relations in the domestic economy are outlined. The directions of improving the quality of tax administration in Ukraine are determined. Improving tax administration to reduce taxpayers' costs associated with tax compliance: substantive informing of taxpayers about the peculiarities of collection and accounting of their tax payments, as well as adopted amendments to the tax legislation; simplification of documentation, reporting and taxation process; improvement and simplification of processes related to postpayment and non-payment of taxes (systems of VAT refunds, inspections and resolution of tax disputes); ensuring transparency and accountability of tax authorities, improving existing and introducing new electronic services aimed at digitalization of tax services.

It was found that investment in further improving the quality of administration will stimulate an increase in tax revenues in the budgets of various levels, the development of small business and economic growth in the country as a whole.

Keywords: digitalization, tax relations, tax system, electronic service, electronic office of taxpayer, tax administration, small business.

Стаття надійшла до редколегії 03.10.2020

Прийнята до друку 29.12.2020